

HIRI-ADIERAZLEAK: DATU ERABILGARRIAREN ETA TRANPA ESTATISTIKOAREN ARTEAN

Posted on 05/06/2025 by Naider

Ingurumen-txosten bat edo hiri-iraunkortasunaren ranking bat irekitzen dugun bakoitzean, hiri baten bizi-kalitatea zenbakitan harrapatu nahi duten adierazle-multzo bat aurkitzen dugu. Berdeguneak biztanleko, zuhaitzak mila pertsonako, energia-kontsumoa per capita, guztizko isurketak, oinarritzko zerbitzuak eskuratzeko denbora... Baina, zer dago zenbaki horietako bakoitzaren atzean? Ondo neurtzen ari gara? Eta, batez ere, irizpidez interpretatzen ari gara?

Berdeagoa, iraunkorragoa?

Gasteizek hiriko sare berdea duela erakusgarri du, arrazoiz. Zuhaitz gehiago ditu biztanleko Bilbok baino, eta azalera natural handiagoa pertsonako. Baina, era berean, hiri-azalera zabalagoa eta biztanleria-dentsitate txikiagoa du. Bidezkoa al da horrela konparatzea?

Biztanleko zuhaitzak edo berdeguneen metro koadroak neurtzea erabilgarria izan daiteke, baina baita engainagarria ere. Zer gertatzen da hiri batean lorategi biribilguneak sartzen badira kalkuluan eta beste batean ez? Zer da "berdegunea"? Udalerrien arteko konparagarritasuna hautsi egiten da metodologia homogeneousorik ez badago. Eta hori uste baino gehiagotan gertatzen da.

3-30-300 adierazlea: ikusten diren zuhaitzak, sentitzen den itzala

Azkenaldian indarra hartu duen adierazleetako bat **3-30-300** da. Pertsona bakoitzak gutxienez hiru zuhaitz ikus ditzala bere leihotik. Auzo bakoitzean gutxienez % 30eko zuhaitz-estaldura egotea. Eta pertsona guztiak kalitatezko berdegune batetik 300 metro baino gutxiagora bizitzea.

Baina hemen ere tranpa posibleak daude. Itzal-estalduraren % 30 hiri-azalera osoaren gainean kalkulatu da (eraikinak eta errepideak zenbatuta)? Edo zuhaitzak landatu daitezkeen espazioen gainean bakarrik (espaloiak, parkeak, txorkoak)? Berdegune asko badituzu, alde onak dituzu. Zure hiri-bilbea trinkoa bada, zailagoa duzu. Beraz, berdin aplikatuko dugu Bartzelonan eta Gasteizen?

Hainbeste ez diren 15 minutu unibertsalak

Beste adibide bat 15 minutuko hiriaren adierazle ospetsua da. Dena ordu laurdenera oinez: osasuna, hezkuntza, aisialdia, garraioa... Ideala dirudi, baina errealitatea konplexuagoa da. Hau da, 15 minutu gazte eta arin batentzat, ez adineko pertsona batentzat, edo mugikortasun murriztua duen pertsona batentzat. Belarritakoak garrantzitsuak dira. Garraio publikoaren eraginkortasuna ere bai. Eta auzo periferikoak ez daude XIX. mendeko zabalguneen logika berarekin eginak.

Per capita isuriak, kontsumoak eta tranpa

Antzeko zerbait gertatzen da analisi energetikoarekin. Hiri edo herrialde baten kontsumoa handitu dela esatea kezkarria izan daiteke... edo ez. Agian biztanleria handitu egin da. Edo ikastetxe publiko berriak eraiki dira. Edo, besterik gabe, negu bereziki hotza egin du. Eta, alderantziz, baliteke biztanleko emisioak txikiak izatea, baina guztizkoak oso altuak, herrialde batzuetan gertatzen den bezala. Zer da garrantzitsuagoa? Absolutua ala erlatiboa?

Imajinatu eskola publiko bat eta kiroldegi bat eraikitzen dituen udalerri bat, bertako biztanleria hazten ari delako. Ranking batean zigortu behar al da energia-kontsumoa handitzeagatik?

Ez da gauza bera zenbat irabazten duzun edo zenbat aurrezten duzun galdetzea.

Era berean, ez da berdina urteko soldata gordina eta hileko aurrezkia neurtzea. Diru-sarrera txikiak baina oso kontrolatutako gastuak dituen pertsona batek soldata hobea duen beste batek baino gehiago aurreztu dezake. Gauza bera gertatzen da bi auzoren batez besteko errenta konparatzean: batez besteko soil batek ez du ezer esango biztanleriaren edo errenten egituraren arabera haztatzen ez bada. *No/a* neurtzen den *zer* neurtzen den bezain garrantzitsua da.

Neurtu bai, baina irizpidez

Azken batean, adierazleak tresna baliotsuak dira, baina ez dira egia absolutua. Orientatzen gaituzte, baina despistatu ere egin gaitzakete. Ez dira neutroak. Bere interpretazioak testuinguruaren, zentzu kritikoaren eta ezagutza teknikoaren etengabeko ariketa eskatzen du.

Adibide on bat: airearen kalitatearen azterketa batean, kutsatzaileen bat-bateko erorketa esplika ezina antzeman zen. Ez zen neurketa-akats bat, ezta gertaera meteorologiko bat ere. Herriko jaieguna zen, industria geldirik eta lan-joan-etorriak etenda. Datuak, berez, ez zuen ezer esaten. Interpretatzeak, ordea, dena azaltzen zuen.

Aukeratu mezua, ulertu datua

Horregatik, neurtzea ez da kontatzea bakarrik. Zer kontatu nahi dugun jakitea da. Eta zer uzten ari garen kanpoan. Batzuetan, gure kontakizuna indartzen duten adierazleak aukeratzen ditugu. Beste batzuetan, adierazleek kontraesanean jartzen dute... eta orduan sakontzea tokatzen da.

Adierazleek ere, hitzek bezala, erdi gezurra esan dezaketelako. Eta bere mugak ulertzen ditugunean bakarrik hasten gara benetan esaten ari zaiguna argi ikusten.

